

Strängnäs kommun

Kommun@strangnas.se

Rektor Bolennart Johannesson

Bolennart.Johannesson@strangnas.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Stallarholmsskolan

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Stallarholmsskolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde (SKOLFS 2010:37, avsnitt 2.8).

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal och elever i årskurs 5, 6 och 9. Intervjuerna genomfördes den 11-12 oktober 2017 av utredarna Olivia Öberg och Roger Thuring.

Fakta om Stallarholmsskolan

Stallarholmsskolan är en F-9 grundskola som är belägen i Strängnäs kommun. Rektorn tillträdde sin tjänst höstterminen 2016. I Skolledningen ingår även en biträdande rektor och en förstelärare. Elevhälsans personal består av en nyanställd skolsköterska, en specialpedagog och en kurator.

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Stallarholmsskolans enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Stallarholmsskolan	Kartläggningens resultat
dokumenterar skolan sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % anger detta
har skolan inte kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % kartlägger
har skolan inte satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % sätter upp mål
används elevhälsan inte i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % använder
används elevhälsan inte i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % använder
används elevhälsan i lärarnas kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % anger detta
bedömer 0 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 86 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
har lärarnas kompetens inom sex och samlevnad följts upp	22 % anger detta
har lärarna erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % anger detta
anger rektorn att skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % anger detta
arbetar 43 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 43 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 14 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 36 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta
bedömer rektorn att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet på denna skola är hög	51 % anger detta
bedömer 57 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög	52 % anger detta

Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Stallarholmsskolan baseras på svar från rektorn i rektorsenkäten och svar från 14 av 39 registrerade lärare (67 %) i lärarenkäten.

Stallarholmsskolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Det framkommer av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsans personal att det inte finns några uttalade mål för skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning. Enligt rektorn består det strukturerade arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen till stor del av de frågor som hör till det dagliga värdegrundsarbetet. Enligt rektorn och lärare har skolan under höstterminen 2017 arrangerat temadagar med anknytning till sex- och samlevnadsfrågor inför Skolinspektionens verksamhetsbesök. Både rektor och lärare anger dock att det hade behövts mer tid för planering av dessa dagar. Det finns ingen dokumentation om skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Lärarna upplever att skolan behöver strukturera arbetet med att gemensamt planera och organisera sex- och samlevnadsundervisningen.

I intervju med lärare och elevhälsan framkommer att det inte finns någon avsatt tid för samverkan kring sex- och samlevnadsundervisningen med undantag av lärarnas planering av ovannämnda temadagar. Vid dessa dagar bjöds en extern föreläsare som undervisade om HBTQ-frågor in. Några lärare uppger att de har möjlighet att arbeta ämnesövergripande i de ämnen de själva undervisar i, men de flesta har ännu inte haft möjlighet till att samplanera med varandra.

Den nyanställda skolsköterskan berättar att hon inte har haft tid att arbeta med sex- och samlevnadsområdet då hon behövt prioritera andra uppgifter som släpat efter, såsom hälsokontroller. Specialläraren anger att hon inte deltar i sex- och

samlevnadsundervisningen. Vad gäller kuratorn bistår hon lärarna med arbetsmaterial om när skolan planerar temadagar om sex och samlevnad. Kuratorn samarbetar även med lärarna kring särskilda elevärenden, däribland om sex- och samlevnadsfrågor. Rektorn berättar att det finns en intention att återigen använda skolsköterskans kompetens i sex- och samlevnadsområdet, men att skolsköterskan i nuläget behöver prioritera andra arbetsuppgifter.

Det framgår av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsans personal att rektorn inte följer upp personalens kompetens för att undervisa om sex och samlevnad. Flera lärare uttrycker en önskan om kompetensutveckling kring det övergripande kunskapsområdet sex och samlevnad. Skolsköterskan anger att hon skulle behöva kompetensutveckling i HBTQ-frågor och även uppdateras i skolans likabehandlingsplan. Rektorn uppger i intervju att kompetensen om HBTQ-frågor behöver förstärkas och fördjupas på skolan.

Eleverna möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som ryms inom begreppet sex och samlevnad

De flesta lärare ger exempel på hur de integrerar kunskapsområdet sex och samlevnad i sin ämnesundervisning i olika årskurser. Undervisningen präglas av både främjande teman såsom kärlek och identitet, och teman med anknytning till riskperspektivet såsom preventivmedel, sexuella trakasserier och våldtäkt. Lärarna ger även flera exempel på hur de fångar upp vardagshändelser för att undervisa i sex- och samlevnadsfrågor som är av intresse för eleverna, exempelvis genom att diskutera ett internetklipp som eleverna har tittat på, eller genom att fånga upp sexuellt laddade ord som eleverna uttrycker under lektionerna. Under höstterminen har skolan haft temadagar inom området för sex och samlevnad, och eleverna berättar att de har fått titta på en film om familjer i historien, göra värderingsövningar och få en föreläsning om HBTQ-frågor. Eleverna upplever att de inte får sex- och samlevnadsundervisning återkommande under läsåret och att ämnet inte fördjupas, utan "skyndas" igenom för att snabbt övergå i ett annat arbetsområde. De yngre eleverna uttrycker att de vill prata om sex och samlevnad mycket tidigare än vad de har haft möjlighet till.

Det framgår av lärar- och elevintervjuer att det varierar i vilken utsträckning lärarna bedriver en normkritisk och inkluderande sex- och samlevnadsundervisning. Några lärare uppger att deras undervisning är normkritisk då de har ett inkluderande förhållningssätt, exempelvis hur de fördelar ordet till killar respektive tjejer i klassrummet. Lärarna berättar att eleverna har fått kunskaper om HBTQ-frågor genom en föreläsning under temadagarna. Eleverna bekräftar detta i intervju, men uppger att det främst handlade om att känna till *vilka som finns*, att det finns exempelvis homosexuella, utan att ha fått goda möjligheter till samtal och reflektion inom frågorna.

Eleverna berättar att de får möjlighet att muntligt utvärdera sex- och samlevnadsundervisningen i slutet av lektionerna. I intervju med lärarna framkommer att eleverna främst påverkar undervisningen när eleverna har frågor relaterade till sex- och samlevnadsområdet som kommer upp spontant i klassrummet. En lärare uppger att hen har en "frågelåda" där eleverna får möjlighet att ställa frågor som rör kunskapsområdet sex och samlevnad. Däremot uttrycker eleverna att de inte har något inflytande vad gäller

arbetsmetoder, och de upplever även att de inte har möjlighet till att påverka undervisningens innehåll. Teman som eleverna vill prata mer om är puberteten och normer i de yngre årskurserna och i årskurs 9 vill de veta mer om sex och samlevnad generellt.

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Rektorn och lärare behöver påbörja den systematiska utvecklingen av sex- och samlevnadsundervisningen där mål för skolans arbete med detta kunskapsområde tas fram, följs upp och utvärderas. Det innebär också att rektorn följer upp att personalen har kompetens, till exempel i HBTQ-frågor, och erbjuder möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att undervisa om sex och samlevnad.
- Rektorn behöver ge lärarna förutsättningar för såväl samverkan kring planeringen och genomförandet av sex- och samlevnadsundervisningens som erfarenhetsutbyten mellan lärare inom detta kunskapsområde.
- Lärare behöver göra eleverna mer delaktiga i sex- och samlevnadsundervisningen så att den blir relevant för eleverna. Det innebär att eleverna behöver ges fler möjligheter att påverka sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och arbetssätt.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Stallarholmsskolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer Skolinspektionen att genomföra en uppföljning av hur skolan utvecklar sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen.

Huvudmannen ska senast **27 maj** skriftligt redovisa till Skolinspektionen såväl planerade som faktiskt vidtagna åtgärder för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (Dnr 400-2016:11445) i de handlingar som sänds in.

Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande. Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

I bedömningen har även Roger Thuring deltagit.

På Skolinspektionens vägnar



Gabriel Brandström

Enhetschef



Olivia Öberg

Utredare